

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ Ή ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΟΥ ΤΟΥ ΑΠΙΘΑΝΟΥ (του Γιάννη Ζήση)

✘ Μετατρέψαμε την επιβίωσή μας σε τέχνημα, και έτσι περιορίσαμε στο ελάχιστο τις δυνατότητες της ανανέωσης της ορμής της ζωής. Έχουμε συλλάβει την αυτοκαταστροφή μας. Η ηδονή έγινε τέχνημα του νου μας και όχι φυσική αισθαντικότητα. Διαστρέψαμε τη σύλληψη της ελευθερίας και τη μιμηθήκαμε από την κατάσταση μιας εσωτερικευμένης δουλείας. Δεν μπορούμε να πάμε πέρα από τη φαντασίωση της ζωής και της ευτυχίας. Επαναλαμβάνουμε συνέχεια το βίωμα της αβιότητας και παθαίνουμε μιθριδατισμό με δόσεις ψυχικού θανάτου. Μας κινούν νόμοι αντικειμένων και όχι διαθέσεις υποκειμένων. Ας «γιορτάσουμε» λοιπόν την επέκταση των ερήμων, τη ραδιενέργεια και το νέφος των πόλεων.

Κάνοντας το απίθανο ... αναπόφευκτο!

Υπάρχει κάτι που μας φαίνεται απίθανο: η καταστροφή μας και, όμως **ποτέ δεν γίνεται συνειδητό το απίθανο** στην πορεία της πραγμάτωσής του, γιατί η συνείδησή μας είναι αλλοτριωμένη από την καθημερινότητα, που είναι μια κατάσταση ταχείας πραγματοποίησης του απίθανου και των νεοπλασματικών δυνάμεων πάνω στους ανθρώπους.

Το επόμενο παγκόσμιο «ατύχημα» -όταν εμείς συζητάμε- είναι πιο κοντά από ό,τι μπορούμε να φανταστούμε, γιατί στο νετρόνιο είναι συνοψισμένη η ιστορία του σύμπαντος, γιατί στους ιούς και τις μικρές ζωές, τα μικρόβια, είναι η ιστορία της ζωής. Η διαίσθηση του **Λανζεβέν** το 1934 για τη διαρκή **επικίνδυνη** συμβίωση είναι πια βεβαιότητα.)

Δεν μπορούμε για πολύ να αφήνουμε να κυβερνιέται το νετρόνιο και οι γενετικοί κώδικες από τον παλαιολιθικό -ηθικά και ψυχολογικά- πολιτισμό μας. Δεν μπορούμε να εμπιστευόμαστε την

ιστορία του σύμπαντος και της ζωής στην αδιαφορία μας, στην οικονομία και το πολιτικό θέατρο που αναγορεύει την τύχη και τον βούρκο των παθών σε υπέρτατο παράγοντα.

Το απίθανο δεν μας απαλλάσσει από την ευθύνη μας και ο πόνος, όσο και αν τώρα με μαζοχιστική τυφλότητα δεν το καταλαβαίνουμε, για κάθε μας ηθικό λάθος, θα μας επισκεφτεί. Συμπυκνώσαμε -με καταστροφικό τρόπο -τον χρόνο σε σημεία, κάνοντας το απίθανο καθημερινή πραγματικότητα.

Η Γη τυραννήθηκε ανυπόφορα από τον άνθρωπο, μέχρι που του παρέδωσε τα κρυμμένα μυστικά της, φυλαγμένα επί αιώνες. Αλλά τα μυστικά αυτά που ο άνθρωπος απόσπασε -με το μίσος και τον τερατώδη φόβο του ή με τα δόγματα, ή με τις δεισιδαιμονίες, τους φόβους, τους εθνικισμούς, την κτηνώδη ιδιοτέλεια, με την πείνα, τη δυνάστευση των πολλών και την αλλοτρίωση όλων, με σύνορα, φράχτες, αλυσίδες και νομίσματα, αυτά τα μυστικά-έχουν μέσα τους το κουτί της Πανδώρας και των Ηθικών Επιλογών.

Ή θα αλληλοαναιρέσουμε το μίσος μας και τον ραφιναρισμένο ανταγωνισμό μας -ζώντας ειρηνικά και με αδελφοσύνη- ή θα αλληλοαναιρεθούμε με τον θάνατο. Φανταστήκαμε πως είμαστε κάτοχοι του θανάτου· όμως ο πολίτης αυτός των σωμάτων μας δεν τιθασσεύεται από την ιδιοκτησία, την άγνοια, την εξουσία, την αυθεντία της επιστήμης, το ανθρώπινο ψυχολογικό θέατρο της αδιαφορίας, της απραξίας και του πανικού. **Μόνον με την αδελφοσύνη και τη συνειδητοποίηση μπορεί να υποταχθεί η αρχέγονη δύναμη στο οικολογικό βήμα της εξέλιξης.**

Όσο για τη «νίκη» της επιστήμης, ας θυμηθούμε τα λόγια του Μπρεχτ. Όσο για τη νίκη της αδιαφορίας μας, αυτή θα είναι θανατηφόρα. Με τη βεβαιότητα του απίθανου γεμίσαμε από ατυχήματα.

Ας αναλύσουμε αυτήν την βεβαιότητα του απίθανου με ένα συγκεκριμένο παράδειγμα και μετά ας την επεκτείνουμε στην πιθανότητα της οικολογικής καταστροφής ή στην πιθανότητα της μοιραίας ιστορικής δυναμικής.

Δύο μήνες πριν το ατύχημα του Τσερνομπίλ, το περιοδικό «Σοβιετική Ζωή» [1] έγραφε για το πυρηνικό εργοστάσιο πως «οι πιθανότητες ατυχήματος είναι 1 στις 100.000 χρόνια – πρότυπο ασφάλειας». Δύο μήνες μετά την έκδοση το απίθανο έγινε· 100.00 χρόνια «συμπύχθηκαν» σε δύο μήνες. Αυτή είναι η δύναμη της ιστορίας και της ζωής στην πυρηνική και τη βιομηχανική εποχή. Οι αριθμοί των πιθανοτήτων -κατά σύμπτωση- ήταν ίδιοι και για το διαστημικό λεωφορείο Τσάλεντζερ.

Η επικινδυνότητα της ατομικιστικής εξασφάλισης

Οι αποστάσεις της αδιαφορίας, της άγνοιας και της ανωνυμίας, δεν μας προστατεύουν από τη ραδιενέργεια, την οικολογική καταστροφή ή την τραγική ιστορία της ανθρωπότητας. Ο πολιτισμός, ο τρόπος ζωής, η μαζική κοινωνία, η γενετική, η τεχνολογία, η χρήση των νετρονίων, οι πόλεμοι, τα δόγματα, αφύπνισαν στα σώματά μας όλους τους κοιμώμενους δράκοντες της καταστροφής. Ο τελευταίος αιώνας έχει πολλές αφετηρίες που θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αφετηρία ενός νέου ημερολογίου και όχι μόνο την 6η Αυγούστου 1945, που πρότεινε ο Άρθουρ Κάιστλερ.

Δεν αρκεί η άγνοιά μας, για να μη γίνει το χειρότερο· οι αποστάσεις της αδιαφορίας, της άγνοιας και της ανωνυμίας, δεν μας προστατεύουν. Έχουμε μετατρέψει τη γη σε μια σχολή πλανητικής ψυχολογικής και οικολογικής ασθένειας. Είμαστε απόντες, πρέπει να σπάσουμε την αποξένωσή μας από την παρουσία. Δεν πρέπει να σταματήσουμε από κάματο, η κούραση και η αμηχανία δεν ανήκει στην παρουσία μας, αλλά στην απουσία μας. Είναι το γαλακτικό οξύ της καθημερινότητας, το ξέβρασμα της αλλοτρίωσής μας. Ας ρίξουμε και μερικούς άθλιους σφετεριστές της παρουσίας μας «επί ασπαλάθων».

Ζούμε μέσα στο άγχος, την ανασφάλεια, τη διαταραχή της ψυχολογικής και σεξουαλικής ζωής και σχέσης, την ανία, την απουσία ελεύθερου χρόνου ή την ανικανότητα να τον αξιοποιήσουμε δημιουργικά, την καταναλωτική ονειροπόληση, τις μηχανές, με ένα γλωσσικό επίπεδο χωρίς νοήματα, χωρίς χαρά, με ένα πολιτισμό άκαμπτο, με μια μόρφωση που την υπολειτουργούμε

και που την ασκούμε ανεύθυνα, με μια άγνοια των θεμελιωδών όψεων του εαυτού μας και του κόσμου, με μια αλυσίδα ματαιότητας, που την κρύβουμε με μια θεατρική απασχόληση συνεχή, αδιαφορία, που φαίνεται από ένα εγκεφαλογράφημα απλής υπολογιστικής, άψυχης μηχανής, ένα βομβαρδισμό με θέαμα κάθε είδους, μια καλά ολοκληρωμένη και, με δικής μας συμμετοχή, ανθυγιεινότητα της ζωής, μια οικολογική καταστροφή άνευ προηγουμένου. Όλα στη ζωή μας είναι για χάρη της οικονομίας και αναγκαστικά θητεύουμε είτε σε στρατό είτε σαν πολίτες της παραγωγής, της κατάχρησης, για να δημιουργήσουμε οικογένεια και νοικοκυριό, πρέπει να συντριφτούμε ακόμα πιο πολύ. Η ψυχολογική και κοινωνική μας καταπάτηση και εξάρτηση δεν γνωρίζει όρια· το εισόδημα της τιμιότητας είναι πενιχρό, ανεπαρκές, της διαφθοράς επαρκέστατο. Η απασχόλησή μας είναι αντιπαραγωγική, η ανεργία μας μαστίζει, οι πλούσιοι γίνονται πλουσιότεροι –χρεωνόμενοι το μερίδιό τους στην ευθύνη για την οικονομική αθλιότητα- τα επαγγέλματα ρίχνονται στον στίβο του ανταγωνισμού με το κοινωνικό σύνολο και την ανθρωπιά. Οι συντάξεις είναι άδικες και ανεπαρκείς, τα χρέη μεγαλώνουν και οι πραγματικοί χρεώστες είναι πλούσιοι, η οικονομική ύφεση για πολλούς λόγους πλησιάζει, παντού μπαίνει το άδηλο και η αδιαφάνεια, και όμως πολλοί δημαγωγούν για το αντίθετο. Ο ίδιος ο λαός είναι ο πιο τέλειος καταναλωτής της δημαγωγίας –κατι που τον ευχαριστεί- οι εκλογές εκφυλίζονται από την παντοδυναμία της εκτελεστικής των ισχυρών παρατάξεων και των ανταγωνιστικών συμφερόντων, το εκλογικό σύστημα είναι ένα μέσο φυγής από τη συμμετοχή μας. Οι διακρίσεις εντείνονται, και γίνονται πιο άχρηστες και άδικες, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης παίζουν το θέατρο επωνύμων – ανωνύμων. Η κάθε χώρα δεν είναι δίκαιη ούτε ορθολογική στην οικονομική της οργάνωση. Διαθέτουμε μόνον παραγωγή υπηρεσιών στρεβλών και όχι αγαθών, οι τάξεις συγχέονται μέσα από την προσοδοφόρα διαφθορά για όλους, η αξιοκρατία δεν υπάρχει, ιδιαίτερα μάλιστα με την ηθική της έννοια. Η αξιοκρατία των πολιτικών και των επωνύμων βρίσκεται συνήθως κάτω από το μηδέν. Αιμορραγούμε όχι μόνο για την εθνική άμυνα, αλλά και για τις προμήθειες. Οι σχέσεις των κομμάτων με τις ανάγκες είναι ελάχιστη, με τους μηχανισμούς

εξουσίας μέγιστη. Η ατιμωρησία θριαμβεύει, η γραφειοκρατία διογκώνεται, η αναποτελεσματικότητα των οργανώσεων και η παραλυσία είναι κατάδηλη, άχρηστες γνώσεις υπάρχουν.

Το μέγιστο «ατύχημα»: Η άγνοια του εαυτού μας

Κυριαρχεί μια νοητική αποσύνδεση από την πραγματικότητα και την ανάγκη, ηθική έκπτωση, ιδεολογική ύφεση, χωρίς πρότυπα αληθινά οικονομικά συμφέροντα, με ευθύνες για όλους ενώ ζούμε στον πυρηνικό, τον ηλεκτρονικό, τον νανομηχανικό και το γενετικό αιώνα. Ζούμε σε έναν κόσμο αμοιβαίων βαμπιρισμών, όπου έρχεται στο προσκήνιο η πρόβλεψη του Μπλαντ Τέμπετς, ότι θα «πληρώνουμε σαν τίμημα της ελευθερίας μας την ίδια την ελευθερία», σαν τίμημα της ζωής την ίδια τη ζωή και φυσικά θα μένουμε με ένα κενό. Εύκολα μπορούμε να αγωνιζόμαστε για τη χαρά, όταν δεν μπορούμε να ζούμε κάτω από αυτήν. Είμαστε περίεργο είδος, που δείχνει καλές πλευρές μόνο στις δυσκολίες, όπως οι αρχαίοι Έλληνες, που, όταν δεν απειλούνταν από τους «βάρβαρους», τους Μήδους, τότε αυτοκαταστράφηκαν. Δεν χρειάζεται όμως να ρωτάμε και τι θα γίνουμε χωρίς όλα αυτά.

Τί άλλο κρύβει το μέλλον μέσα στη σιωπή του τώρα;

Γι' αυτό εμείς θέλουμε να προτείνουμε μια προληπτική πλανητική θέση-ευθύνη γιατί **η Γη δεν έχει έξοδο κινδύνου**. Πώς μπορούμε να εμπιστευόμαστε τόσο νωθρά αντανακλαστικά απέναντι στα γεγονότα; **Καθένας μέσα του έχει το μεγαλύτερο «ατύχημα», το ότι σχεδόν ποτέ, δεν είναι ο εαυτός του και η αδελφοσύνη του με τον κόσμο**. Μέσα στην αφθονία της ζωής, στην αφθονία της παρουσίας, έχουμε φτώχεια, κλειστότητα, στενότητα. Ο καταμερισμός των ανθρώπων σε στεγανά λειτουργικά, η ειδίκευσή τους σε κάθε τι θα οδηγήσει σε φθίνουσα απόδοση της ανθρωπότητας.

Επίλογος

Πρέπει να ξαναδιερευνήσουμε τις δυνατότητες του ανθρώπινου είδους, αυτήν τη φορά προς τον εαυτό του, και όχι στην καννιβαλική μεταχείριση της γης. Χρειάζεται αυτή η Δυναμική, που θα απελευθερώσει την εσωτερικότητα, που θα δώσει νέες οριακές τιμές στη συνάρτηση εξέλιξης, που θα κάνει τη

συνάρτηση συμμετοχικότητας, αποφασιστική για την ιστορία.

Ως άνθρωποι ποτέ δεν καταλάβαμε την ενότητα και έτσι πάντα βλέπαμε το εμπόδιο για την ευτυχία στους άλλους και όχι στον εαυτό μας.

Αναφορές

[1] περιοδικό «Σοβιετική Ζωή», Φεβρουάριος 1986

Κείμενο: Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Το παραπάνω κείμενο αποτελεί μέρος του δοκιμίου “Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΩΣ ΒΑΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΟΛΙΣΤΙΚΗ, ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΛΑΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ” και αναφέρεται στην ανάγκη να υπάρξουν Νέες Επιστήμες, με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Η αποξένωση των γνώσεων από τη ζωή του επιστήμονα -η αλλοτρίωση της χρήσης τους μέσα στο κοινωνικό σύνολο από την αλλοτρίωση των ανθρώπων και τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα και η ανεπάρκεια της γνώσης για τον σύγχρονο κόσμο, όλα αυτά- μας αναγκάζουν στη διατύπωση της πρότασης για την ανάπτυξη εκείνων των Νέων Επιστημών που θα γεφυρώσουν την αποξένωση των τεχνολογιών από το ψυχικό βάθος της ζωής και του ανθρώπινου Είναι.

Το δοκίμιο θα δημοσιευτεί σταδιακά. Με την παρούσα σειρά δημοσιεύσεων πιστεύουμε πως συμβάλουμε στον διάλογο για την αναζήτηση ενός βιώσιμου πολιτισμού με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον.

(Ημερομηνία Ανάρτησης: Τετάρτη, 25 Μαΐου 2011)